

Sectorkamerrapportage 2016

GEDEELD BEELD

Beste lezer,

Met deze sectorkamerrapportage wordt een nieuwe stap gezet in het verbinden van beroepsonderwijs en bedrijfsleven. Op basis van eenduidige systematiek ontwikkelt SBB arbeidsmarkt- beroeps- praktijkvorming- en doelmatigheidsinformatie. SBB verbetert de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt door afspraken te maken over de aansluiting van de vraag van de arbeidsmarkt en het aanbod van opleidingen.

Feiten en cijfers

Met eenduidige en gelegitimeerde feiten en cijfers ondersteunt SBB bedrijfsleven en onderwijs bij het vaststellen van een gedeeld beeld over stagemarkt en de arbeidsmarkt per beroep en bij het vaststellen van een gedeeld beeld over de ontwikkelingen in de beroepen.

Startpunt

Deze sectorkamerrapportage is het startpunt. Nu begint het pas. Met deze rapportage hebben bedrijfsleven en onderwijs een uitgangspunt om gezamenlijk afspraken te maken om knelpunten op landelijk, regionaal en (boven)sectoraal niveau op te lossen. Het document moet vooral gezien worden als een bijdrage tot discussie en verdere doordenking. Wij hopen dat deze sectorkamerrapportage u inspireert hierin te investeren.

Met vriendelijke groet,

Marc Otto

voorzitter sectorkamer Specialistisch vakmanschap

BANEN VOOR STUDENTEN, VAKMENSEN VOOR NEDERLAND

Deze sectorkamerrapportage

is het vertrekpunt voor

sectorkamer Specialistisch

vakmanschap om afspraken

te maken over acties voor

onderwijs, bedrijfsleven en

SBB. De sectorkamerleden

kunnen mede op basis van deze

rapportage gegronde keuzes

maken over de ontwikkeling

van kwalificatiedossiers en

keuzedelen, aantal en soort

benodigde leerbedrijven op

korte en middellange termijn en

over het opleidingsaanbod.

Inhoudsopgave

Voorwoord 2

Inleiding 2

Trends 4

Feiten en
cijfers 10

Bijlagen 18

Bronnen 22

Reikwijdte

Deze sectorkamerrapportage maakt deel uit van een set van acht sectorkamerrapportages voor de kamers:

1. Techniek en gebouwde omgeving
2. Mobiliteit, transport, logistiek en maritiem
3. Zorg, welzijn en sport
4. Handel
5. Ict en creatieve industrie
6. Voedsel, groen en gastvrijheid
7. Zakelijke dienstverlening en veiligheid
8. Specialistisch vakmanschap

Binnen elke sectorkamerrapportage wordt zo mogelijk per marktsegment informatie weergegeven. Deze rapportage biedt leden van de marktsegmenten en de sectorkamer handelingsperspectief voor de uitvoering van de wettelijke taken, zoals deze zijn opgenomen in het jaarplan 2016. Deze rapportage geeft feitelijke informatie en is daarmee een handreiking voor de leden van de sectorkamer bij hun adviezen over:

- bpv-overschotten/tekorten
- onderhoud kwalificatiedossiers, kwalificaties en keuzedelen
- macrodoelmatigheid
- vervolgonderzoek noodzakelijk om een genuanceerder inzicht te krijgen op mogelijke knelpunten in de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt.

Deze eerste sectorkamerrapportage is kort en bondig geformuleerd. Ze is gebaseerd op diepgaandere informatie. Samen met belanghebbenden wil SBB die informatie systematisch blijven verzamelen, structure-

ren, interpreteren en waarderen. Leden van de sectorkamers en marktsegmenten worden hier uitdrukkelijk bij betrokken, net als onze leerbedrijven, scholen, studenten en de adviseurs praktijkleren in het veld. Dat moet leiden tot een gedetailleerder beeld, meer regionale inkleuring en regelmatige actualisering van feiten, cijfers, trends en ontwikkelingen.

Inhoud en leeswijzer

Deze sectorkamerrapportage bestaat uit drie delen.

Het eerste deel geeft een beschrijving van trends en ontwikkelingen. Het gaat om algemene en sectorkamerspecifieke trends op de gebieden demografie, economie, sociaal-cultureel, technologie, leefomgeving en politiek-juridisch. Trends worden beschreven, voor zover deze relevant zijn voor de aansluiting beroepsonderwijs – bedrijfsleven.

Het tweede deel is een samenvatting van relevante feiten en cijfers over de thema's beroepspraktijkvorming, arbeidsmarkt en doelmatigheid en kwalificeren. De cijfers per kwalificatie en per regio vindt u op www.s-bb.nl/skrbijlage. Deze feiten en cijfers zijn op een toegankelijke wijze te benaderen.

In de bijlagen zijn opgenomen: een begrippenlijst, de lijst met marktsegmenten, kwalificatiedossiers en bijhorende kwalificaties en een overzicht van de gebruikte bronnen.

De sectorkamerrapportages zijn ingedeeld naar de herziene kwalificatiestructuur. De indeling van beroepsopleidingen in marktsegmenten en sectorkamers is leidend. Indelingen in sectoren, branches, beroepen of bedrijven die gehanteerd worden door CBS, UWV, onderzoeksbureaus of brancheorganisaties, wijken hier soms van af. Dat maakt de vergelijking van feiten en cijfers uit verschillende bronnen soms ingewikkeld.

Trends

HET BELANG VAN TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Maatschappelijke trends – dat zijn er misschien wel honderden of duizenden – afhankelijk van het perspectief dat je kiest. In dit deel van de sectorkamerrapportage zoomen we in op trends en ontwikkelingen die voor de aansluiting beroepsonderwijs en bedrijfsleven vragen oproepen. Dan zijn het er nog steeds veel, variërend van ontwikkelingen op het terrein van technologie en demografie tot aan sociale en economische ontwikkelingen.

In de beschrijving van de trends en ontwikkelingen staat relevantie voor de aansluiting beroepsonderwijs – bedrijfsleven steeds centraal. Wij wijzen zo specifiek mogelijk op de betekenis voor het mbo en het bedrijfsleven. Dit betekent niet dat we denken dat onderwijs en bedrijfsleven de enige actoren zijn voor wie deze trends relevant zijn.

Maatwerk en unieke producten

Kenmerkend voor specialistisch vakmanschap is dat het gaat om maatwerk en om unieke producten. Het gaat om producten en dienstverlening in veelal kleinschalige branches en die met een grote mate van specialistisch vakmanschap tot stand zijn gebracht. Vaak worden deze branches geassocieerd met “ambacht”. Specialistisch vakmanschap is geen zelfstandige, duidelijk af te bakenen sector. Dit heeft onder andere tot gevolg dat de beschikbaarheid van (statistische) gegevens¹ uiterst beperkt is.

Demografie

Nederland telt op dit moment 17 miljoen inwoners. Dit aantal groeit de komende jaren nog verder. Naar verwachting zijn er in 2040 17,8 miljoen Nederlanders. De belangrijkste oorzaken van deze bevolkingsgroei zijn de toenemende levensverwachting en migratie.

Er is sprake van ontgroening en vergrijzing; het aantal ouderen neemt toe, terwijl het aantal jongeren licht afneemt de komende jaren. Dit betekent dat de potentiële beroepsbevolking (15 tot 75 jaar) de komende decennia krimpt. De uitstroom van ouderen is groter dan de instroom van jongeren.

In schooljaar 2015-2016 volgen 475.000 studenten een mbo-opleiding. Dit aantal zal de komende jaren licht dalen: tot 470.000 in 2020 en tot 412.000 in 2030^{2,3,4}.

Specialistisch vakmanschap

De ambachtseconomie is arbeidsintensief en biedt werkgelegenheid aan bijna 800.000 mensen. Het aantal werkzame personen in het verlengde van de kwalificaties, die behoren tot de sectorkamer specialistisch vakmanschap, wordt geschat op 80.000, waarvan tweederde werkzaam is als zzp'er⁵. De kwalificaties behorende tot de dossiers juweliersbedrijf, uurwerktechniek, vormen maken, optiek, audiciens, orthopedische schoentechniek, orthopedische techniek, technisch oogheekkundig assistent en medewerkers steriele medische hulpmiddelen zullen veelal opleiden tot een baan bij grotere (keten)bedrijven en instellingen. Afgestudeerden van de overige opleidingen binnen specialistisch vakmanschap vestigen zich eerder als ondernemer.

Economie

De vooruitzichten voor de Nederlandse economie zijn positief⁶. Voor het eerst sinds het uitbreken van de crisis komt de economische groei in 2015 en 2016 uit boven de 2 procent. Dit komt door een stijging van de consumptie, de bedrijfsinvesteringen, de overheidsuitgaven en de export. Het verdere herstel van de huizenmarkt is een belangrijke impuls⁷.

De werkgelegenheid groeit, maar omdat ook het arbeidsaanbod toeneemt is de daling van de werkloosheid beperkt. De groei van de werkgelegenheid wordt bijna geheel gerealiseerd door de marktsector. In de meeste bedrijfssectoren zal het aantal banen groeien. Naar verwachting is de werkgelegenheidstoename het grootst bij uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling (59.000 banen), detailhandel (11.000) en groothandel (9.000). Sectoren met de grootste krimp zijn financiële dienstverlening (-5.000 banen), onderwijs (-3.000) en openbaar bestuur (-2.000)⁷. In 2014 ontstonden in totaal ruim 750.000 vacatures. Van de circa 380.000 vacatures op mbo-niveau waren er ongeveer 140.000 geschikt voor schoolverlaters. In 2016 zal het aantal vacatures dat ontstaat naar verwachting met 6 procent groeien tot in totaal 859.000 vacatures⁷.

Economische prognoses gaan gepaard met onzekerheid. Ontwikkelingen van de wereldhandel, het mondiale financiële beleid, en de olieprijs zijn onzeker en hebben gevolgen voor de Nederlandse economie.

De ambachtseconomie als graadmeter

Er zijn veel raakvlakken tussen de sector specialistisch vakmanschap en de ambachtseconomie. De ambachtseconomie is van oudsher sterk binnenlands gedreven en een aanzienlijk deel ervan is lokaal geworteld.

Sociaal-cultureel

Het gemiddelde opleidingsniveau van de Nederlandse bevolking stijgt al jaren. De overheid zet hier ook op in om de goede economische positie in de wereldeconomie te behouden⁸. Het aantal banen voor hoogopgeleiden is gegroeid sinds de jaren tachtig en steeds meer hoger opgeleiden komen terecht in banen die voorheen door

middelbaar opgeleiden werden ingevuld. Mede door deze verdringing is de werkgelegenheid voor middelbaar opgeleiden gedaald⁹.

De Nederlandse arbeidsmarkt verandert snel. Dit vraagt om grote flexibiliteit van de beroepsbevolking en de samenleving. De flexibilisering van de arbeidsmarkt blijkt onder andere uit de sterke toename van alle flexibele contractvormen sinds de crisis. Het aandeel werkenden met een flexibele arbeidsrelatie is toegenomen van 15 procent in 2004 naar bijna 23 procent in 2015. Het aandeel zzp'ers is in deze periode toegenomen van 8 procent naar 12 procent¹⁰. De behoefte aan 'kenniswerkers' en 'mensenwerkers' zal toenemen terwijl de behoefte aan routinematige functies, zoals productie-werk, afneemt.

De verwachting is dat voor een goede aansluiting op de arbeidsmarkt een aantal kerncompetenties vereist is: de 21st century skills. Naast geletterdheid in de breedte, zijn dit competenties als samenwerken, creativiteit, ict-geletterdheid, communiceren, probleemoplossend vermogen, kritisch denken en sociale en culturele vaardigheden. Ook een betrokken, ondernemende en nieuwsgierige houding is in de 21ste eeuw nog steeds essentieel¹¹. De vaardigheid om nieuwe informatie op te nemen (te blijven leren) en om zich aan te passen aan veranderende omstandigheden (te blijven vernieuwen) wordt steeds belangrijker⁸.

Succesvolle ondernemers

Binnen specialistisch vakmanschap zijn er veel kleinschalige bedrijven en een groot aantal zzp'ers. Het belang van ondernemersvaardigheden neemt toe. De combinatie van vakmanschap en ondernemerschap staat centraal. Om een succesvol ondernemer te worden betekent dit:

- beschikken over innovatief en creatief vermogen
- oog hebben voor wisselende consumentenvoorkeuren door groeiende individualisering waarbij een verschuiving zichtbaar is van zakelijke functionaliteit naar meer expressieve, beleavingsgevoelige producten
- kunnen inschatten van (financiële) risico's
- samenwerking met andere professionals binnen of buiten de productieketen

- rekening houden met de opkomst van nieuwe productietechnologieën, nieuwe materialen, nieuwe diensten en nieuwe communicatievormen
- oog voor duurzaamheid: hergebruik van grondstoffen, energiebesparing en natuurlijke grondstoffen.

Technologie

De technologische ontwikkelingen gaan razendsnel. Er is sprake van een vierde industriële revolutie¹², met de opmars van digitalisering en robotisering. Het gaat zowel om de introductie van nieuwe technologie zoals clouddiensten, big data, 3D-printen en robotica, als het volledig overnemen van productieprocessen door machines¹² en digitalisering van complete bedrijfsprocessen en dienstverlening¹³.

Onzeker is wat het effect van deze steeds verdergaande technologische ontwikkelingen zal zijn op de arbeidsmarkt. Al sinds de industriële revolutie heeft de introductie van nieuwe technologie, bijvoorbeeld computers, gezorgd voor het verdwijnen van banen, maar daar stond steeds het ontstaan van minstens evenveel nieuwe banen tegenover¹³. In Nederland heeft de inzet van nieuwe technologieën tot dusver niet geleid tot grote aantallen ontslagen¹⁴. Wereldwijd verdwijnen de komende vijf jaar naar verwachting netto zo'n vijf miljoen banen¹⁵. Door onder andere meer nieuwe toepassingen van robots en kunstmatige intelligentie gaan er in totaal zo'n 7,1 miljoen banen verloren en worden ongeveer 2,1 miljoen nieuwe banen gecreëerd. Vooral in de zorg, de energiesector en de financiële sector gaan naar verwachting veel meer banen verdwijnen dan erbij komen. In de it-sector komen er juist banen bij.

De inzet van nieuwe technologieën heeft altijd geleid tot een andere vraag richting onderwijsinstellingen, om het onderwijs beter af te stemmen op de vraag vanuit de arbeidsmarkt¹⁵.

Leefomgeving

Het klimaat verandert wereldwijd. De zeewaterspiegel blijft stijgen¹⁶. Internationale afspraken stimuleren het gebruik van alternatieve energie en beogen een reductie van het gebruik van fossiele brandstoffen en de emissie van schadelijke stoffen. Afvang

en opslag van CO₂ gaan een grote rol spelen. Dat bevordert de ontwikkeling van nieuwe technologieën.

Milieuwetgeving en consumentenvoorkeur leiden tot hogere eisen aan productie en voedselkwaliteit. Innovaties in de mobiliteit zorgen voor zuinigere voertuigen en daardoor meer afgelegde kilometers. Tot 2030 zijn infrastructurele verbeteringen voorzien. Van de groeiende internationale in- en uitvoer profiteren vooral de luchtvaart, het railvervoer en de binnenvaart.

Duurzaamheid en schaarste blijven belangrijke thema's. De voedselvraag zal verdubbelen, tegenover een halvering van beschikbaar landbouwareaal en water¹⁷. Schaarste noodzaakt tot meer recycling, efficiënter produceren en duurzaam bouwen. Ook maatschappelijk verantwoord ondernemen gaat een grotere rol spelen¹⁸. Voor Nederland liggen kansen op het gebied van innovatie en export van kennis over water, duurzame chemie, logistiek en energie- en voedselproductie.

Steden groeien en ontwikkelen zich over meerdere kernen. Dat gaat samen met de schaalgrootte van voorzieningen. Dit leidt tot extra productiviteit als bedrijven en arbeidsmarkt zijn geconcentreerd. Er is een toename van het aantal huishoudens, met name eenpersoonshuishoudens. In de steden leidt dit tot een stijgende vraag naar nieuwbouw. Daarbuiten is de uitbreidingsbehoefte minder¹⁶. Regionale verschillen zullen hierdoor voorkomen.

Specialistisch vakmanschap

Ambachten met lokale/regionale wortels kunnen in bepaalde gevallen ook duurzamer produceren en daarmee tegemoetkomen aan de groeiende behoefte onder consumenten aan het gebruik van 'eerlijke' materialen, door korte, regionale, productieketens en duurzame productiewijzen. Ditzelfde kan gezegd worden over specialistisch vakmanschap.

Politiek-juridisch

De verhoudingen tussen lokale, landelijke en Europese politiek veranderen. Gemeenten krijgen meer taken vanuit het Rijk die zij op lokaal niveau moeten uitvoeren en vormgeven. Tegelijk ontstaat

meer diversiteit in het politieke landschap. Deze diversiteit aan standpunten en belangen betekent dat continuïteit in beleid op middellange termijn niet langer een vanzelfsprekendheid is. Hoe zich dat de komende jaren verder gaat ontwikkelen staat allerm minst vast, en is sterk afhankelijk van de stabiliteit van regeringen en de vraag hoe het maatschappelijk middenveld zich opstelt¹⁹.

Dit maakt de samenwerking tussen beroepsonderwijs en bedrijfsleven complexer. Het onderwijs verandert voortdurend als gevolg van beleidsimpulsen en maatschappelijke ontwikkelingen, waardoor de verhouding tussen de overheid en het onderwijsbestel, en vormen van regulering en zelfregulering tussen school en bedrijf steeds inzet zijn van bespreking. Ook in het bedrijfsleven voltrekken zich stevige veranderingen als gevolg van marktontwikkelingen en innovatie.

Het mbo-stelsel heeft de taak al deze ontwikkelingen op regionaal, sectoraal en landelijk niveau met elkaar te blijven verbinden zodat een optimale aansluiting kan blijven bestaan tussen het beroepsonderwijs en de arbeidsmarkt. Het Actieprogramma Focus op vakmanschap biedt hiervoor belangrijke aangrijpingspunten. Net als de visies die ontwikkeld zijn door onderwijs (mbo2025) en door werkgevers en werknemersorganisaties.

Onderwijs

In schooljaar 2015-2016 volgen 2.920 mbo-studenten een opleiding die is ingedeeld bij de sectorkamer Specialistisch vakmanschap. Dit is 0,6 procent van het totaal aantal inschrijvingen. Verreweg de meeste studenten (1.641) volgen een opleiding in het marktsegment Gezondheidstechnisch vakmanschap. In het marktsegment Creatief vakmanschap zijn in 2015-2016 1.279 studenten ingeschreven. Vanaf het schooljaar 2009/2010 is het aantal studenten Gezondheidstechnisch vakmanschap licht gedaald. In 2011-2012 was er een piek met 1.990 studenten. In de afgelopen zes jaar is het aantal studenten Creatief vakmanschap gegroeid met ruim 40 procent. Van de 2.920 studenten in 2015-2016, volgt bijna 90 procent een opleiding op niveau 4.

De opleiding met de meeste studenten in 2015-2016 in het marktsegment Gezondheidstechnisch vakmanschap is opticien (867 studenten); in het marktsegment Creatief vakmanschap is dat ontwerpend meubelmaker (464 studenten).

Het merendeel (79 procent) van de studenten bij de opleidingen Gezondheidstechnisch vakmanschap volgt een opleiding in de bbl. Dit aandeel is bij Creatief vakmanschap aanmerkelijk lager, hier volgt 6 procent een opleiding in de bbl. Het aantal gediplomeerden van de opleidingen behorend tot Specialistisch vakmanschap is 836, dit is 0,5 procent van het totaal aantal gediplomeerden in het mbo.

Arbeidsmarkt

In het verlengde en op het niveau van de opleidingen Gezondheidstechnisch vakmanschap zijn er in de periode september 2014 tot en met augustus 2015 ruim 3.500 vacatures ontstaan. Voor de opleidingen Creatief vakmanschap waren dit er bijna 200²⁰.

Perspectieven

Bij ruim de helft van de opleidingen (9 van de 14) in het marktsegment Gezondheidstechnisch vakmanschap is in 2016 de kans op stage voor de studenten op landelijk niveau matig. Voor studenten van de overige 5 opleidingen is deze gunstiger. In het marktsegment Creatief vakmanschap zijn voor studenten van bijna de helft van de opleidingen (7 van de 16) voldoende stageplaatsen beschikbaar. Bij een kwart is de kans op stage matig, en bij het overige kwart ruim voldoende²¹.

Kans op werk doet een uitspraak voor 8 van de 14 opleidingen Gezondheidstechnisch vakmanschap. Voor 7 van de 8 opleidingen is de kans op werk ruim voldoende tot goed. Redenen om geen uitspraak te doen zijn de te lage aantallen gediplomeerden en vacatures en er is één nieuwe opleiding (zadel- en tuigenmaker). Het is niet mogelijk om hiervoor betrouwbare uitspraken te doen. Bij de opleidingen Creatief vakmanschap wordt een uitspraak voor recent gediplomeerden van twee opleidingen gedaan: schoenhersteller niveau 2 en basisgoudsmid. Voor beide is de kans op werk voldoende²².

Feiten en cijfers

HET BELANG VAN GOEDE FEITEN EN CIJFERS

Met actuele en betrouwbare feiten en cijfers over arbeidsmarkt, beroepspraktijkvorming en doelmatigheid ondersteunt SBB het overleg tussen beroepsonderwijs en bedrijfsleven. Dit deel geeft een samenvatting van enkele relevante gegevens. Deze zijn gebaseerd op erkende, gezaghebbende bronnen. De informatie is geordend naar de thema's beroepspraktijkvorming, arbeidsmarkt en doelmatigheid en kwalificeren. Per marktsegment worden gegevens getoond. In de digitale bijlage bij deze rapportage zijn gegevens tot op het niveau van kwalificatie en regio beschikbaar.

Kerngegevens mbo totaal en sectorkamer¹

	mbo totaal	sectorkamer	% mbo totaal
Aantal studenten 2015-2016	475.185	2.920	1%
Aantal studenten bbl	97.474	1.363	1%
Aantal studenten bol	377.711	1.557	0%
Aantal gediplomeerden 2014/2015	167.507	836	0%
Aantal gediplomeerden extraneus	8.234	34	0%
Aantal gediplomeerden bbl	50.398	514	1%
Aantal gediplomeerden bol	108.639	288	0%
Aantal dossiers	176	14	8%
Aantal kwalificaties	492	31	6%

Aantal studenten en gediplomeerden per niveau¹

	mbo totaal		sectorkamer	
	student	gediplomeerd	student	gediplomeerd
Niveau 2	88.900	44.999	82	51
Niveau 3	127.646	46.057	303	156
Niveau 4	246.580	64.823	2.535	629
Totaal	463.126	155.879	2.920	836

BEROEPSPRAKTIJKVORMING

Een belangrijk deel van de mbo-opleidingen bestaat uit werken en leren in de praktijk, de zogenaamde beroepspraktijkvorming (bpv). SBB staat ervoor dat studenten de beste praktijkopleiding krijgen met uitzicht op een baan en dat het bedrijfsleven nu en in de toekomst beschikt over de vakmensen die ze nodig hebben.

Aantal leerbedrijven, aandeel actief, erkenningen en bpvo's per marktsegment^{III}

Een leerbedrijf wordt actief genoemd wanneer er in het laatste schooljaar een stageplaats of leerbaan is ingevuld. Bedrijven kunnen voor meer dan één kwalificatie worden erkend. Als die in verschillende marktsegmenten vallen zijn ze bij elk daarvan meegeteld. Er zijn bedrijven waar verschillende stagiairs in een jaar hun beroepspraktijkvorming doen. Dat blijkt uit het aantal bpv-overeenkomsten (bpvo's).

Marktsegment	leerbedrijven	waarvan actief	% actief	erkenningen	bpvo's
Gezondheidstechnisch vakmanschap	3.160	1.214	38%	7.891	1.873
Creatief vakmanschap	1.731	706	41%	2.406	714

Aantal aangeboden beroepsopleidingen naar marktsegment^{IV}

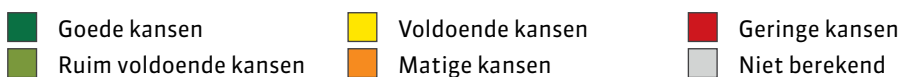
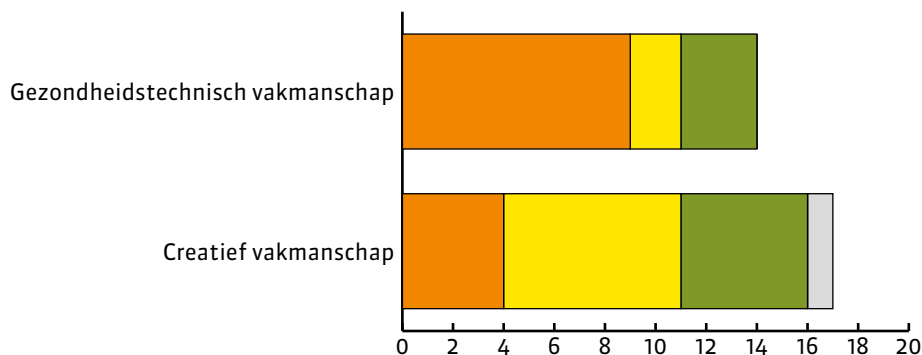
Een beroepsopleiding (kwalificatiesdossier) kan door meerdere instellingen (brin) worden aangeboden. De tabel toont het totaal aantal aangeboden beroepsopleidingen voor de sectorkamer Specialistisch vakmanschap per marktsegment en toont het totaal aantal aangeboden opleidingen in het mbo. Opleidingen zonder studenten worden niet meegeteld.

Marktsegment	Aangeboden
Gezondheidstechnisch vakmanschap	19
Creatief vakmanschap	20
Totaal	39
Totaal mbo	2.973

Kans op stage^v

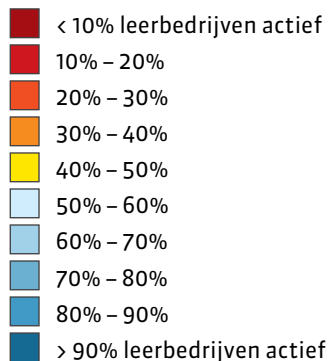
Kans op stage toont de kans op het vinden van een stage of leerbaan in 2016. Per kwalificatie en per regio is een kans op stage bepaald.

Deze grafiek toont de verdeling van de kans op stage van alle kwalificaties binnen een marktsegment (aantallen). De digitale bijlage toont perspectieven per regio en kwalificatie.

Actieve leerbedrijven per regio^{vi}

Een leerbedrijf noemen we actief als er in het afgelopen studiejaar één of meer stageplaatsen of leerbanen invuld zijn. De plattgrond toont het percentage actieve leerbedrijven in de sectorkamer Specialistisch vakmanschap per regio.

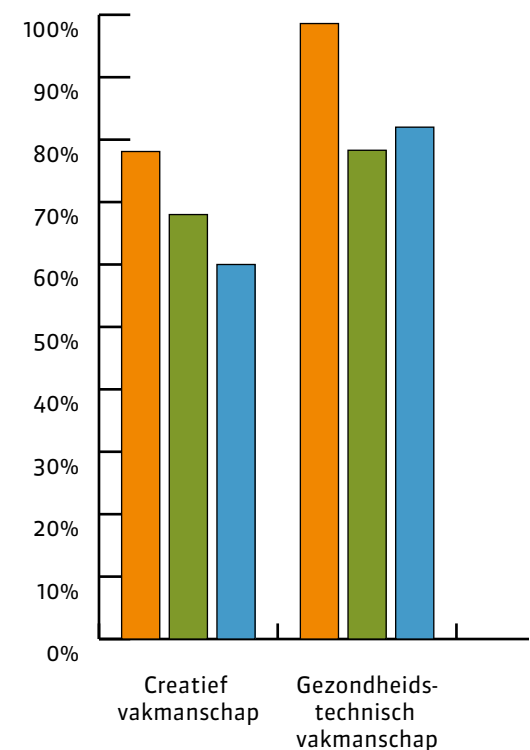

ARBEIDSMARKT EN DOELMATIGHEID

SBB concentreert zich op de aansluiting beroepsonderwijs en bedrijfsleven. SBB ontwikkelt arbeidsmarktinformatie vanuit dat perspectief. Voor studenten is het belangrijk te weten hoe de perspectieven op een baan zijn. Dit arbeidsmarktperspectief is een van de indicatoren voor doelmatigheid. De andere indicatoren zijn het aantal afgestudeerden dat een baan vindt van minimaal 12 uur per week en het aantal afgestudeerden dat een baan op hetzelfde niveau vindt als de opleiding.

Instroom op de arbeidsmarkt^{vii}

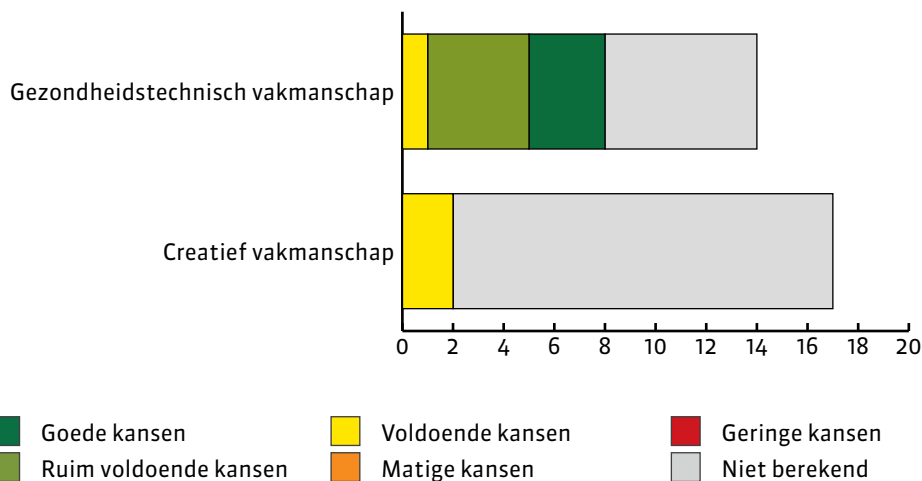
De onderstaande figuur toont welk aandeel van de recent gediplomeerden dat beschikbaar is voor werk, een baan heeft voor minimaal 12 uur per week (oranje). Van degenen met een baan van minimaal 12 uur per week wordt aangegeven welk aandeel een baan heeft op zijn opleidingsniveau (groen) en welk aandeel een baan heeft in zijn opleidingsrichting (blauw).

- Aandeel werk minimaal 12 uur per week
- Aandeel werk op opleidingsniveau
- Aandeel werk in opleidingsrichting

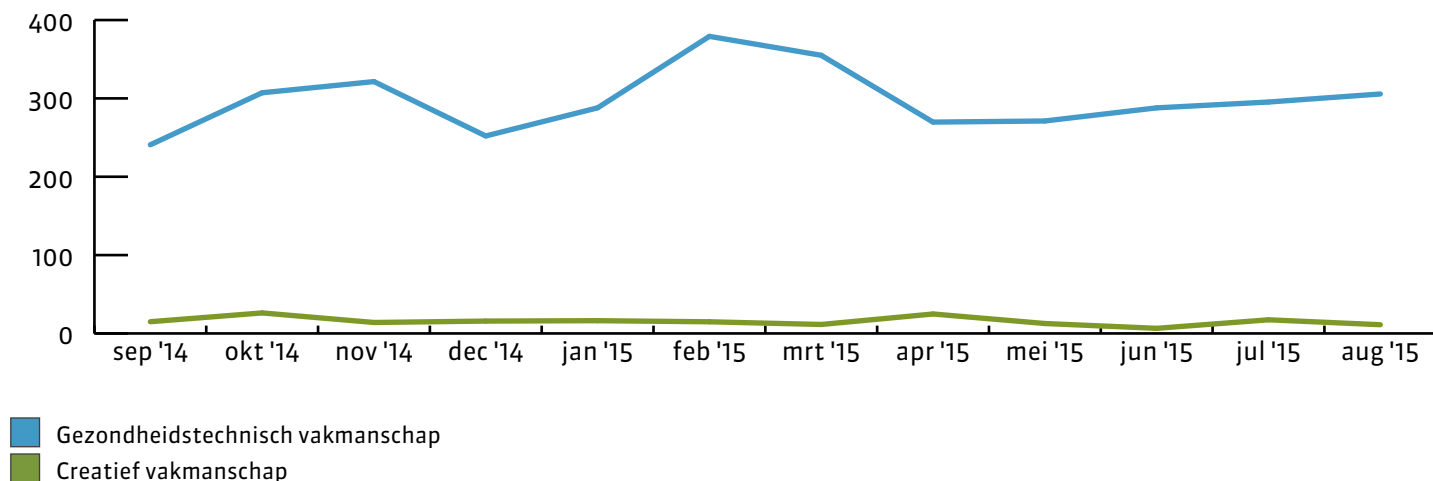
Kans op werk^{viii}

Kans op werk is een prognose van de kans op een baan in het verlengde van de opleiding voor studenten die nu aan een opleiding beginnen. Per kwalificatie en regio is de kans op werk bepaald. Deze grafiek toont de verdeling van de kans op werk van alle kwalificaties binnen een marktsegment (aantallen). Soms kan de kans op werk niet worden bepaald (i.v.m. kleine aantallen). De digitale bijlage toont perspectieven per regio en kwalificatie.

Vacatures^{ix}

De ontwikkeling van het aantal nieuwe vacatures op mbo-niveau per marktsegment.

KWALIFICEREN

Wat een mbo-student moet kennen en kunnen aan het eind van zijn opleiding ligt vast in het kwalificatiedossier. Op basis van de kwalificatiedossiers maken onderwijsinstellingen hun onderwijsprogramma's. Een mbo-opleiding bestaat uit een kwalificatie en één of meer keuzedelen. Het keuzedeel is een verrijking van de kwalificatie. Hiermee kan de student zijn vakmanschap verbreden of verdiepen. Het keuzedeel is een verplicht onderdeel binnen de mbo-opleiding.

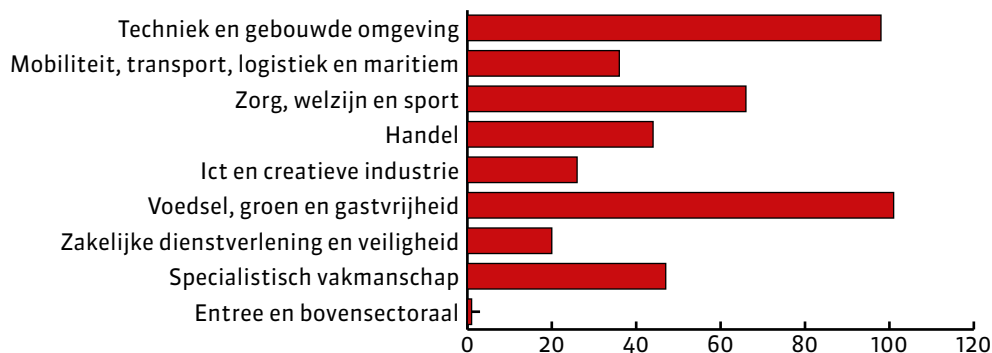
Aantal marktsegmenten, kwalificatiedossiers en kwalificaties per sectorkamer^x

Sectorkamer	marktsegmenten	kwalificatiedossiers	kwalificaties
Techniek en gebouwde omgeving	8	55	174
Mobiliteit, transport, logistiek, maritiem	6	30	78
Zorg, welzijn en sport	5	13	28
Handel	3	14	24
Ict en creatieve industrie	3	15	36
Voedsel, groen en gastvrijheid	4	24	82
Zakelijke dienstverlening en veiligheid	4	10	24
Specialistisch vakmanschap	2	14	31
Entree en bovensectoraal		5	17

Noot: het overzicht van alle marktsegmenten, kwalificatiedossiers en kwalificaties voor sectorkamer Specialistisch vakmanschap staat in de bijlage.

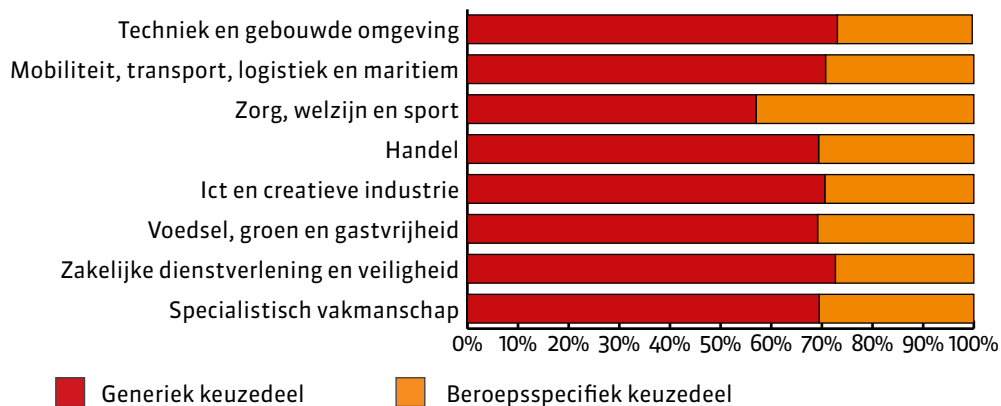
Keuzedelen^{xi}

Aan elke kwalificatie zijn keuzedelen gekoppeld. Deze grafiek toont het aantal keuzedelen waarvoor een sectorkamer penvoerder is.

Keuzedelen generiek of beroepsspecifiek^{XII}

Van de keuzedelen waarvoor een sector-kamer verantwoordelijk is, is een deel generiek en een deel beroepsspecifiek.

Bronnen van tabellen en grafieken

- I 1-cijfer MBO 2015, DUO, bewerking SBB, 2016
- II 1-cijfer MBO 2015, DUO, bewerking SBB, 2016
- III SBB, erkenningen: 1-1-2016; actief: tussen 1-8-2014 en 31-7-2015
- IV SBB, 2016
- V SBB, 2016
- VI Stagemarkt.nl, 2016
- VII ROA 2012-2014, bewerking SBB, 2016
- VIII SBB, 2016
- IX Jobfeed 2015, bewerking SBB
- X SBB, februari 2016
- XI SBB, februari 2016
- XII SBB, februari 2016

Bijlagen

Begrippenlijst

Begrip	Definitie
Aandeel vacatures geschikt voor recent gediplomeerden	Resultaat uit onderzoek onder bedrijven, op de vraag welk deel van het totale aantal ontstane vacatures in een afgelopen periode geschikt was voor recent gediplomeerden.
Actief leerbedrijf	Een leerbedrijf dat in het afgelopen studiejaar één of meer stageplaatsen of leerbanen invulde.
Arbeidsmarktregio	Regio's die door UWV zijn vastgesteld, worden onderhouden en jaarlijks gepubliceerd in de Staatscourant. Er zijn 35 arbeidsmarktregio's.
Bpvo	De afspraken tussen student, school en erkend leerbedrijf liggen vast in een praktijkovereenkomst, ook wel bekend als beroepspraktijkvormingsovereenkomst of bpv-overeenkomst.
Doelmatigheid	De aansluiting van het opleidingsaanbod op de vraag uit de arbeidsmarkt én het effectief inzetten van publieke en private middelen om de kwaliteit van het opleidingsaanbod te waarborgen.
Dossierinschrijving	Een inschrijving op het crebonummer van het kwalificatiedossier en niet op een crebonummer van een kwalificatie.
Extraneus	Ingeschreven student die geen onderwijs volgt maar wel examen doet.
Herziene kwalificatiestructuur	Het mbo werkt met nieuwe kwalificatiedossiers. Voortaan bestaat de opleiding uit een basisdeel, een profieldeel en een keuzedeel. Scholen konden de herziene kwalificatiedossiers per 1 augustus 2015 vrijwillig invoeren. Vanaf 1 augustus 2016 zijn ze verplicht.
Kans op stage	Deze indicator geeft aan of studenten gemakkelijk een stage of leerbaan vinden in de regio op basis van beschikbaarheid van het aantal stages of leerbanen bij erkende leerbedrijven.
Kans op werk	Dit is de toekomstige kans op werk in een regio voor een gediplomeerde schoolverlater op het niveau en in het verlengde van de opleiding als de student nu start met de opleiding.
Keuzedeel	In de herziene kwalificatiestructuur is er sprake van kwalificaties – die elk bestaan uit een basis- en een profieldeel – en keuzedelen. Keuzedelen zijn een verrijking van de kwalificatie (basis- en profieldeel) en kunnen voor de student verbredend of verdiepend zijn of bijdragen aan een betere doorstroom naar een vervolgopleiding. Het basis-, profiel- en het keuzedeel vormen gezamenlijk de diplomagerichte beroepsopleiding.
Kwalificatie	De kwalificatie is de combinatie van het basis- en profieldeel uit het kwalificatiedossier. De kwalificatie omvat wat de beginnend beroepsbeoefenaar moet kennen en kunnen als hij gediplomeerd is en start op de arbeidsmarkt.
Kwalificatiedossier	Het kwalificatiedossier omschrijft de kwalificaties waarop onderwijs en examens worden gebaseerd. De kwalificaties bestaan elk uit een basisdeel en een profieldeel. Een kwalificatiedossier omschrijft vaak meerdere kwalificaties; dan is er sprake van een gemeenschappelijk basisdeel.
OVO	Overig onderwijs: leerweg waar geen urennorm voor geldt (alleen niet-bekostigd onderwijs).
Schooljaar	Een schooljaar duurt 12 maanden en loopt van 1 augustus tot en met 31 juli.

Kwalificaties en aantal studenten per marktsegment voor sectorkamer Specialistisch vakmanschap

Marktsegment/kwalificatiedossier	Kwalificatie	Niveau	Studenten
Gezondheidstechnisch vakmanschap			
Audiciens	Audicien	4	103
Medewerkers Steriele Medische Hulpmiddelen	Medewerker Steriele Medische Hulpmiddelen	3	102
Optiek	Dossierinschrijving	4	150
	Allround Medewerker Optiek	3	71
	Opticien	4	867
	Verkoopmedewerker Optiek	2	55
Orthopedische Schoentechniek	Leestenmaker	3	12
	Orthopedisch Schoentechnicus	4	28
	Schoentechnisch Voorzieningenmaker	2	3
Tandtechniek	Tandtechnicus Kroon- en Brugwerk	4	32
	Tandtechnicus Prothese	4	135
	Tandtechnisch Medewerker Basistechnieken	2	1
Technisch Oogheelkundig Assistenten	Technisch Oogheelkundig Assistent	4	59
Orthopedische Techniek	Orthopedisch Technicus	4	22
	Orthopedisch Technisch Medewerker	3	1
Creatief vakmanschap			
Collectiebeheer	Behoudsmedewerker	4	33
Creatief vakmanschap	Dossierinschrijving	4	203
	Glazenier	4	31
	Keramist	4	38
	Ontwerpend Leer- en Textielverwerker	4	69
	Ontwerpend Meubelmaker	4	464
Pianotechniek	Pianotechnicus	3	32
Schoenen, Zadels en Lederwaren	Maatschoenmaker	4	0
	Schoenhersteller 2	2	23
	Schoenhersteller 3	3	0
	Zadel- en tuigenmaker	3	0
Goud- en Zilvermeden	Basisgoudsmid	3	63
	Goudsmid	4	202
	Zilvermid	4	7
Juweliersbedrijf	Juwelier	4	40
	Medewerker Juwelier	3	9
Uurwerktechniek	Medewerker Uurwerktechniek	3	13
	Uurwerktechnicus	4	52
Niet ingedeeld in een sectorkamer			
Entree	Dossierinschrijving	1	4.391
	Assistent bouwen, wonen en onderhoud	1	625
	Assistent dienstverlening en zorg	1	2.173
	Assistent horeca, voeding of voedingsindustrie	1	964
	Assistent installatie- en constructietechniek	1	660
	Assistent logistiek	1	468
	Assistent mobiliteitsbranche	1	305
	Assistent procestechniek	1	151
	Assistent verkoop/retail	1	1.643
Entree (EZ)	Dossierinschrijving	1	209
	Assistent plant of (groene) leefomgeving	1	395
	Assistent logistiek (groen)	1	15
	Assistent horeca, voeding of voedingsindustrie (groen)	1	15

Kwalificaties en aantal studenten per marktsegment (vervolg)

Marktsegment/kwalificatiedossier	Kwalificatie	Niveau	Studenten
Leidinggeven op basis van vakmanschap	Assistent verkoop/retail (groen)	1	45
	Leidinggevende team/afdeling/project	4	22
Ondernemerschap op basis van vakmanschap	Technisch Leidinggevende	4	379
	Vakman-ondernemer	4	17

BRONNEN

- 1 Handmade in Holland, Vakmanschap en ondernemerschap in de ambachtseconomie, SER, 2013.
- 2 CBS, bevolkingsprognose
- 3 Planbureau voor de Leefomgeving, Pearl-model
- 4 RIVM, nationaal Kompas
- 5 Zeldzame specialistische beroepsgroepen en kleinschalig beroepsonderwijs. Monitor en advies, SOS Vakmanschap, editie 2013.
- 6 Centraal Planbureau: Decemberraming 2015
- 7 UWV Landelijk Arbeidsmarktprognose 2016, UWV, 2016
- 8 Sociaal en Cultureel Planbureau, De sociale staat van Nederland, 2015
- 9 Centraal Planbureau, Baanpolarisatie in Nederland, 2015
- 10 CBS (2015), Statline
- 11 www.kennisnet.nl/themas/21st-century-skills/vaardigheden/benodigde-vaardigheden-voor-de-21ste-eeuw/
- 12 Volkskrant, Vierde industriële revolutie staat voor de deur, 20 januari 2016
- 13 PWC (2015), Digitalisering en robotisering vragen om employability
- 14 Rathenau Instituut, Werken aan de robotsamenleving, 2015
- 15 NRC, 'Nieuwe industriële revolutie gaat vijf miljoen banen kosten', 18 januari 2016
- 16 Planbureau voor de Leefomgeving en het Centraal Planbureau, 'Nederland in 2030-2050: twee referentiescenario's – Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving', 2015
- 17 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 'Rijksbrede Trendverkenning, Strategieeraad Rijksbreed', 2013
- 18 www.rijksoverheid.nl, 2015
- 19 Marc van der Meer, Het MBO naar 2025: twee verhaallijnen, 2015
- 20 Jobfeed, bewerkt door SBB
- 21 Kans op werk, SBB (www.s-bb.nl/kans-op-werk)
- 22 Kans op stage, SBB (www.s-bb.nl/kans-op-stage)

Beroepsonderwijs en bedrijfsleven werken in SBB samen met als doel: 1) Studenten krijgen de beste praktijkopleiding met uitzicht op een baan. 2) Bedrijven beschikken nu en in de toekomst over de vakmensen die ze nodig hebben. SBB verbindt beroepsonderwijs en bedrijfsleven op sectoraal, regionaal en landelijk niveau.

Postbus 7259, 2701 AG Zoetermeer

Uitgave

© SBB, Zoetermeer, maart 2016

Redactie en vormgeving

SBB, Zoetermeer

Drukwerk

Bestenzet, Zoetermeer

Foto's

© SBB

